

Concept communal

Sendas per velos da muntogna (mountainbike)

Projects e damonda da credit

[part integrala dil concept dil traffic plaun]

M E S S A D I

dalla suprastanza communal a al cussegl da vischnaunca

Preziau signur president
Stimadas signuras cusseglieras
Prezai signurs cusseglers

1. Situaziun da partenza

Las regions turisticas ein confruntadas cun ina gronda concorrenza sin palancau naziunal ed internaziunal. Differentas destinaziuns ein sefocussadas ils davos dus entochen treis onns sin puschidas per velos da muntogna ni pli enconuscent sut il tetel mountainbike.

Ei setracta cheu specialmein dallas destinaziuns da Lai (Lenzerheide), Engelberg, mo era dall'Arena Alva e la destinaziun Surselva Turissem. Concernent il sport individual ei la damonda carschida els onns da Covid aunc inagada marcantamein. Quei pertucca sper ils velos da muntogna era sendas d'unviern, sendas da gianellas e lu specialmein era ils e-bikes e buca d'emblidar la purschida da cuorsa liunga nua che la damonda ei s'augmentada marcantamein. Cunzun il sport cun velo da muntogna ei ina gronda sfida. D'ina vart la damonda carschenta davart ils hosps e la populaziun indigena e da l'autra las pretensiuns enviars las pusseivladads restrenschidas avon maun.

Velos han consequenzas directas sil trassé dallas sendas. Cunzun l'erosiun sin las descensiuns sco consequenza dil frenar d'ina vart e da l'autra vart la gronda spertadad. Quei fatg pretenda in manteniment augmentau che survarga per lunsch quel dallas sendas che vegnan duvradas sulettamein entras ils viandonts. El cass dallas sendas da bike quantan ils experts cun cuosts annuals da manteniment ella dimensiun da 10 entochen 15% dils cuosts d'investiziun.

2. Traffic plaun en general

L'infrastructura turistica fatschenta la vischnaunca cuntinuadamein. Cunzun sil sector dil traffic plaun ha la vischnaunca impundiu ils davos onns mieds finansials el manteniment sco era en investiziuns considerablas. La vischnaunca ha augmentau las expensas el manteniment dall'infrastructura turistica digl onn 2017 agl onn 2020 per 38% sin annualmein frs. 256'384.65. Vidlunder vegn la lavur dil menaschi tecnic en la dimensiun da frs. 182'486.55. Pigl onn 2020 seresulta ordlunder ina summa totala da rodund frs. 438'871.20. En quella summa ein las investiziuns sco ella nova senda Cuolm da Vi - Steinas resp. prestaziuns directas ed indirectas en ulteriurs menaschis sco bus local, Center Fontauna ed auter buca cunteni. Sin fundament dallas cefras selai dir che dus collaboraturs dil menaschi tecnic ein sur gl'entir onn occupai cun l'infrastructura turistica, senza quintar la preziosa lavur che vegn prestada da differents voluntaris pensiunai. Ils resuns positivs da biars hosps laian presupponer che quellas investiziuns sepagan, denton ei quei negin motiv da ruassar sin las arbagias. Las destinaziuns vischinontas mo era las destinaziuns cumparegliablas egl'exteriur restan buca lischentas e promovon novas investiziuns en novs mieds. La vischnaunca ei clamada da s'engaschar vinavon cun in bien manteniment dall'infrastructura existenta sco era cun investiziuns en novas purschidas. Consequentamein ha la suprastanza communal fatg in inventari dils basegns formulai ed avon maun. Culs mieds finansials restrenschi vegn la vischnaunca probablamein buca a saver ademplir tuttas damondas sin rucca e tut quei che fuss giavischeivel. Perquei eis ei necessari da tschentiar prioritads. In concept cumplessiv davart il traffic plaun cun ils divers projects e las mesiras corrispudentas vegn la suprastanza communal a presentar alla proxima seduta dil cussegl da vischnaunca dil mars 2022. En quest messadi vegn cunzun presentau il concept detagliau davart la purschida da bike, il qual ei ina part integrala dil concept cumplessiv dil traffic plaun.

3. Interessenza e svilup sil sector dil moviment

Studis documenteschans il basegns dalla populaziun e dils hosps da vacanzas da saver semover. La damonda suenter pusseivladads individualas ei s'augmentada entras la pandemia. Vidlunder vegn il svilup enteifer nossa societad che promova il secuntener individual da ses commembers.

La statistica cheusut muossa cunzun il svilup dallas differentas purschidas el cantun Grischun el decuors dils davos onns.

Die beliebtesten Sportarten der Bündner Bevölkerung

		Graubünden in % der Bevölkerung	Veränderung 2014–2020 in %	Schweiz in % der Bevölkerung
1.	Wandern, Bergwandern	62,8	12,6	56,9
2.	Skifahren (ohne Skitouren)	45,7	-1,1	34,9
3.	Radfahren (ohne MTB)	42,3	4,1	42,0
4.	Schwimmen	38,1	4,9	38,6
5.	Jogging, Laufen	27,3	5,0	27,0
6.	Skilanglauf	15,9	2,9	5,3
7.	Fitnessstraining, Group Fitness	15,2	0,3	17,2
8.	Mountainbiken	14,2	4,9	7,9
9.	Schlitteln, Bob	13,7	7,0	5,8
10.	Krafttraining, Muskelaufbau	12,5	7,4	13,3

3. Crear valurs supplementaras

Entras crear, mantener e promover il product da bike eis ei pusseivel d'augmentar valur en nossa regiun. Cun ina purschida communabla sa era la hotellaria e gastronomia locala profitar da sinergias derivontas dalla purschida da bike. La damonda, schebein investiziuns el turissem da bike e velo sepagan insumma, selai rispunder entras la calculaziun dil potenzial dalla fiera. Ord il studi "Sportstudie Schweiz" resulta, che 7.9% dalla populaziun svizra ei activa cun mountainbike, el cantun Grischun ein quei schizun 14.2%. Il potenzial da consum d'in hosp da mountainbike sedifferenziescha tut tenor sch'el passenta in ni plirs dis ella regiun. Enconuschent ei che mountainbikers passentan ella media 25 dis ad onn sin lur bikes. Da quels 25 dis passentan els rodund 5 dis en autras regiuns.

4. Instradau comunablamein differents projects

Empremas discussiuns davart il Bike-Labyrinth han gia giu liug igl onn 2019. L'entschatta 2020 han las suprastonzas communalas dallas vischnauncas da Tujetsch e Mustér concediu mintgina in credit da frs. 19'000.-- per schar elaborar, concernent sviluppar il sport da bike, in concept pil project da Bike-Labyrinth. Las lavurs pil concept ein muort la pandemia s'entardadas empauet. El decuors dalla stad 2020 han las vischnauncas da Mustér e Tujetsch en collaboraziun cun la vischnaunca da Medel e las Penderas da Mustér instradau in ulteriur project per sviluppar novas sendas da bike localas. Quei project ei sesviluppau aschi lunsch, ch'igl ei stau pusseivel da signalisar sin la sesiun da stad 2021 pliras novas sendas da bike.

Plinavon han las Penderas Mustér SA realisau igl atun 2021 il Flow-Trail naven da Gendusas e Caischedra, il qual ei vegnius inauguraus igl atun vargou. Gia la stad 2020 havevan las Penderas realisau il Skillspark a Sontga Catrina.

La vischnaunca da Tujetsch ha gia concediu la stad 2021 in credit da frs. 330'000.-- per la realisaziun d'ina emprema etappa dalla purschida bike ch'ensiara denter auter il Bike-Labyrinth. Ina buna part da quella etappa ei vegnida realisada igl atun 2021 e la primavera 2022 vegnan las lavurs cuntinuadas.

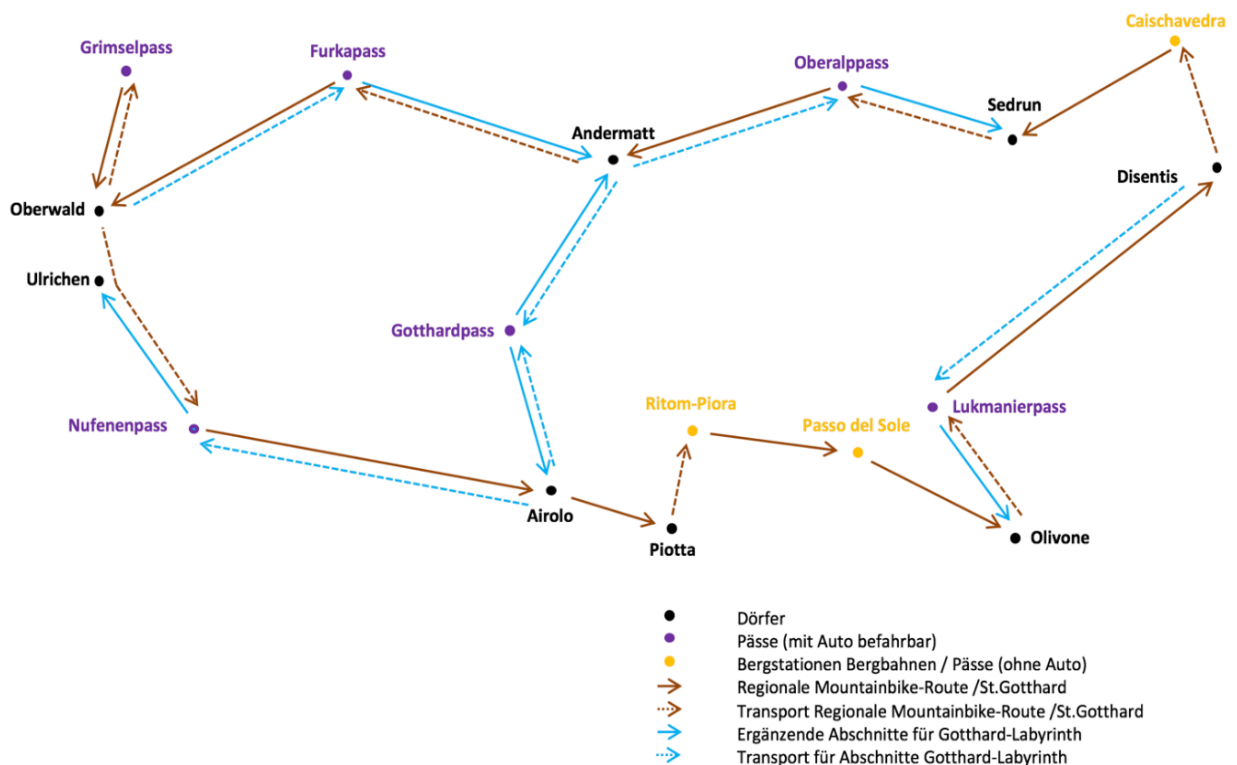
5. Concept communal da bike - projects

Il concept da bike communal cumpeggia duas parts da project. Per l'ina ei quei il project regional da PSG, il Gotthard Labyrinth. Per l'otra ein quei ils projects locals da bike.

- A) Gotthard Labyrinth (St. Gotthard Bike)
- B) Bike local

A. Gotthard Labyrinth

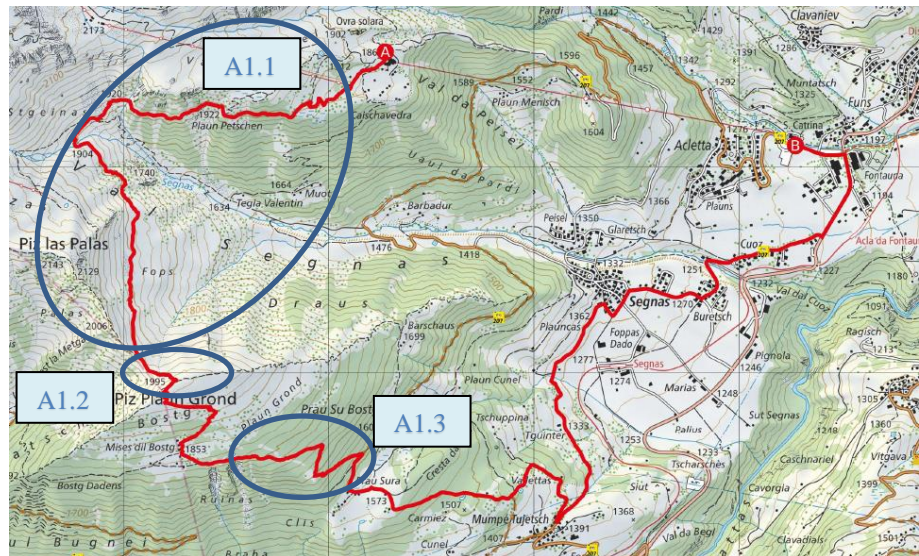
Gia igl onn 2016 havevan ils cantuns involvi el project San Gottardo PSG discussiunau pusseivladads d'augmentar ella regiun purschidas da bike. Allegra Trails GmbH, in'interpresa ch'ei seprofilada en Svizra sco era egl exterior sil sector da bike, ha lu sviluppu igl onn 2016 in concept per ina purschida regionala da bike enteifer igl intschess dil PSG. Per augmentar la purschida turistica e rinforzar la creaziun da plivalur enteifer la regiun dil Gottard han ils quater cantuns Grischun, Tessin, Uri e Valleis a basa da quei concept decidiu da promover communablamein la purschida da bike. Las vischnauncas sisum la Cadi ein semessas suenter in temp d'ina certa letargia sin viadi ed han cunzun ils onns 2020 e 2021 accelerau las lavurs en quella direcziun. Ordlunder ei lu naschiu il product che nus enconuschin sut Bike-Labyrinth. L'intenziun ei denton da promover quei product cun ulteriuras purschidas localas, ferton ch'il labirint possibilitescha la colligaziun denter las quater regiuns dil PSG.

Quei trassé dil Gotthard Labyrinth vegn risguardaus sco senda regionala da bike sin la plattafuorma da SchweizMobil che duei colligiar la Surselva (Pass Lucmagn - Pass Alpsu) culs cantuns Tessin ed Uri.

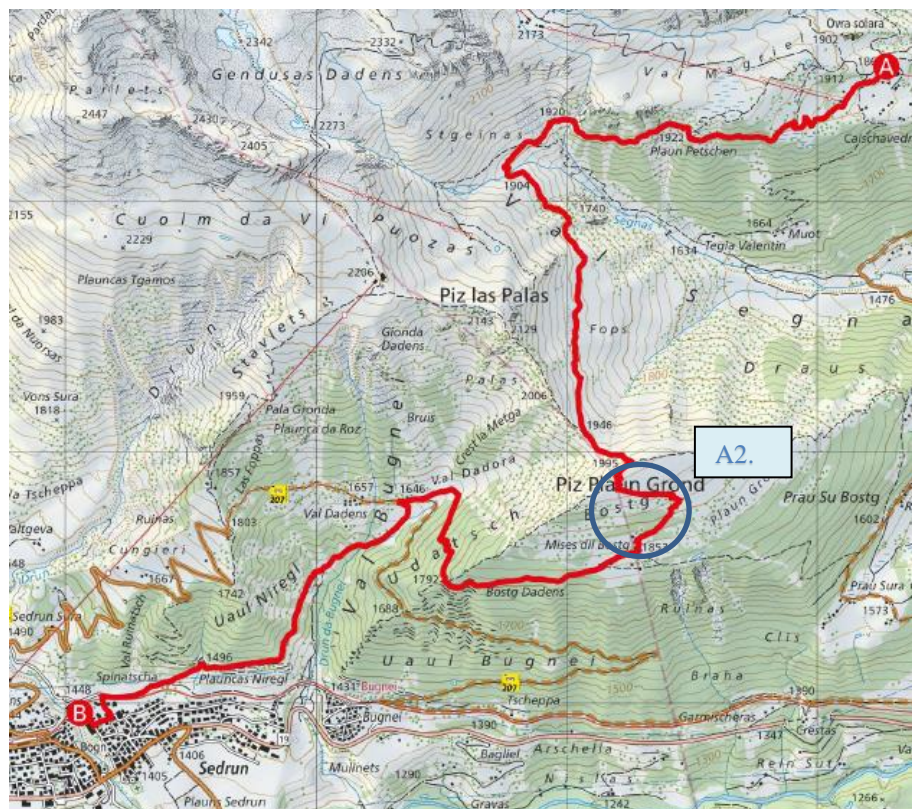
A.1 Gotthard Labyrinth Disentis

La senda sa vegnir utilisada sco part dil *St. Gotthard Bike* ni sco descensiun tiel punct da partenza dalla staziun dalle Pendicularas a Sontga Catrina.

A.2 Gotthard Labyrinth Sedrun

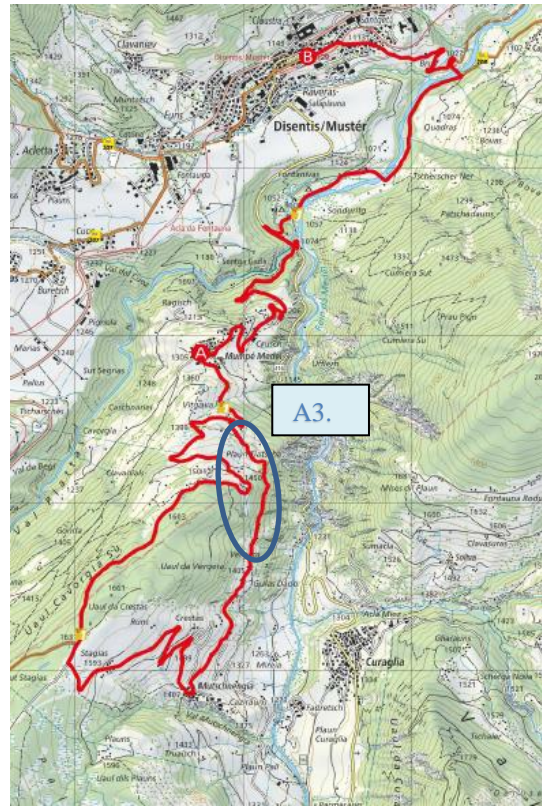
Cheu setracta ei dil tshancun naven dils Mises dil Bostg enviers Sedrun che sa vegnir utilisaus sco part dalla senda Gotthard Labyrinth ni sco senda locala denter Caischavedra e Sedrun. Naven dil Bostg duei la descensiun ufficiala cun risguard sin la colligiaziun regionala succeder sur ils Mises dil Bostg, ferton che la senda sur ils mises dils Barschhaus duei restar resalvada als viandonts. Ins spetga in'aula frequenza sin quella senda.

A.3 Vergera Bike (Gotthard Labyrinth)

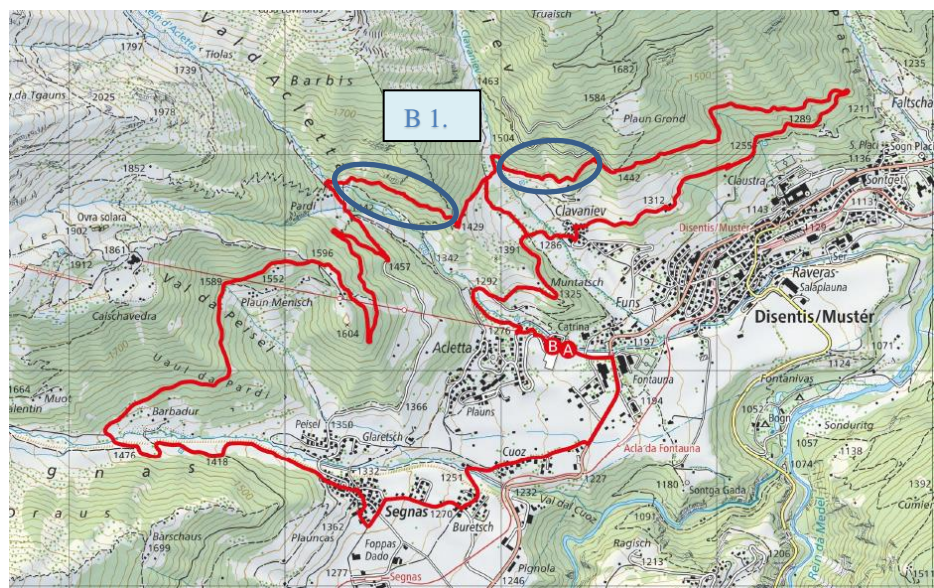
La senda duei colligiar las vischnauncas sisum la Cadi culs dus cantuns Tessin ed Uri. Perquei vegn ei era definiu ina colligiaziun neu dil sid sur Vergera en cumbinaziun cun la ruta locala *Vergera Bike*.

B. Bike local

Quels trassés vegnan risguardai sco sendas localas da bike sin la plattafuorma da SchweizMobil ni sin plattafuormas localas e specificas da bike.

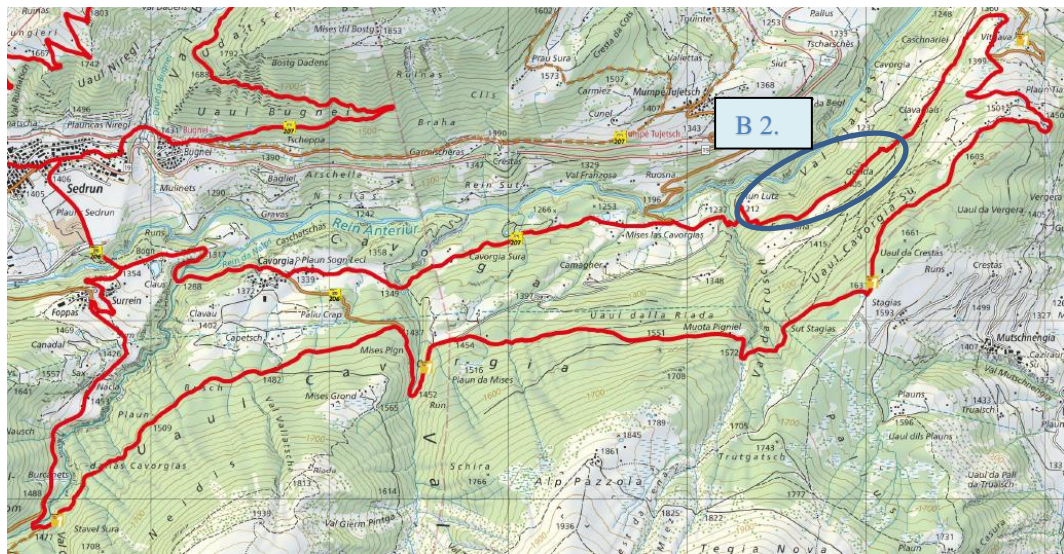
B.1 Plaun Menisch Bike

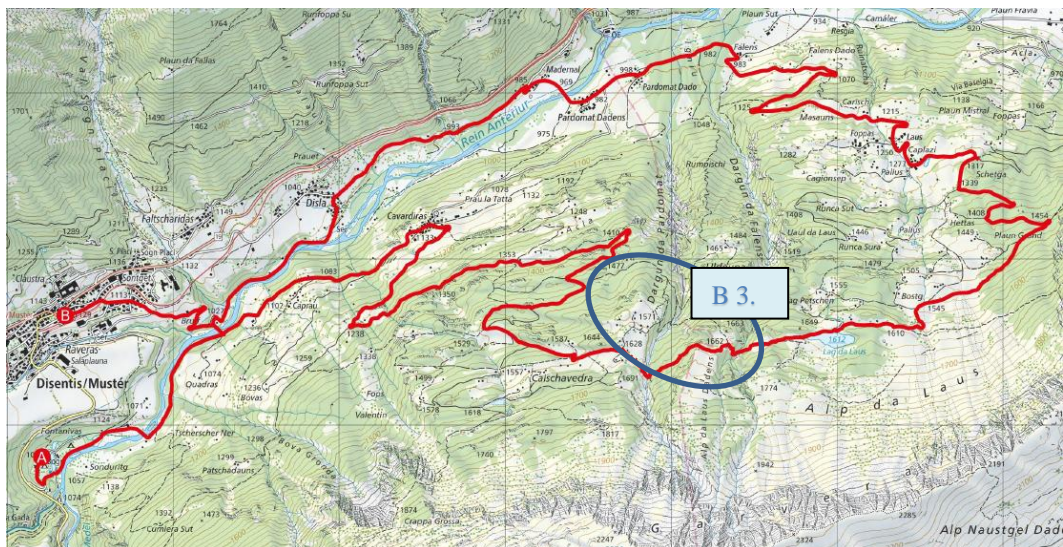
B.2 Cavorgia Bike

La senda cumpeglia era la vischnaunca da Tujetsch sco era sur Val da Crusch e Stagias agl ur la vischnaunca da Medel.

B.3 Laus Bike

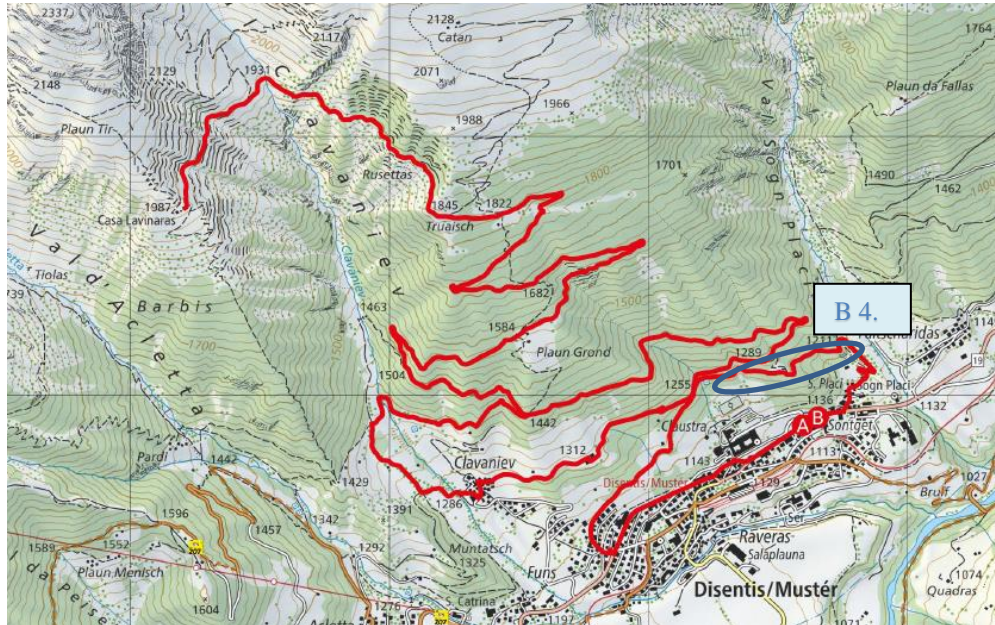
La senda cumpeglia era la vischnaunca da Sumvitg.

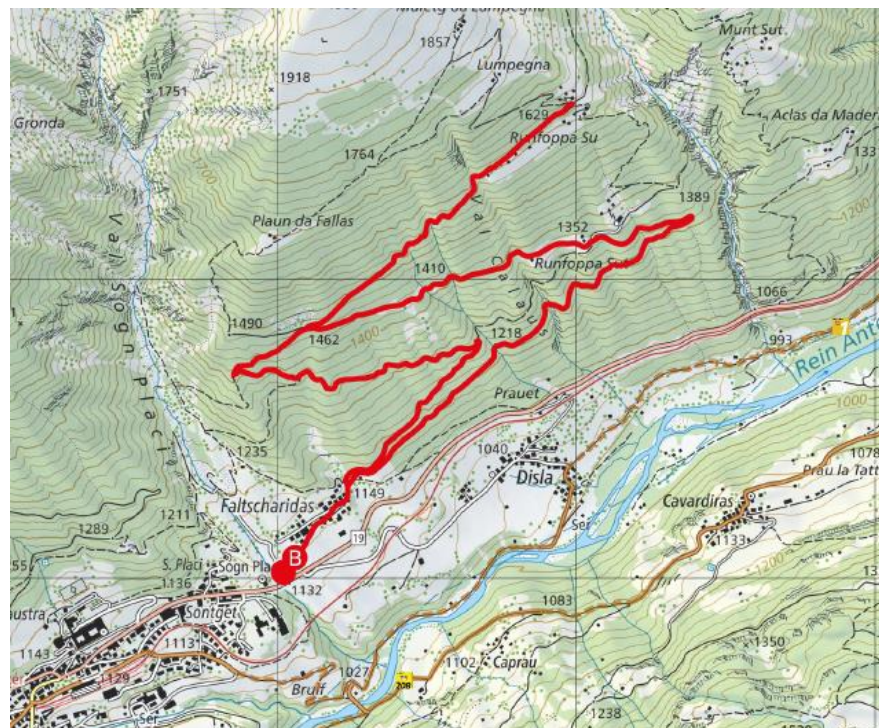
B.4 Tir Bike

Quei trassé vegn risguardaus sco senda locala da bike che vegn denton publicada sulettamein sin plattafuormas localas e specificas da bike. Cheu setracta ei d'ina senda che vegn gia utilisada oz stediamein da bikers en cumbinaziun cun la senda Plaun Menisch.

B.5 Runfoppa Bike

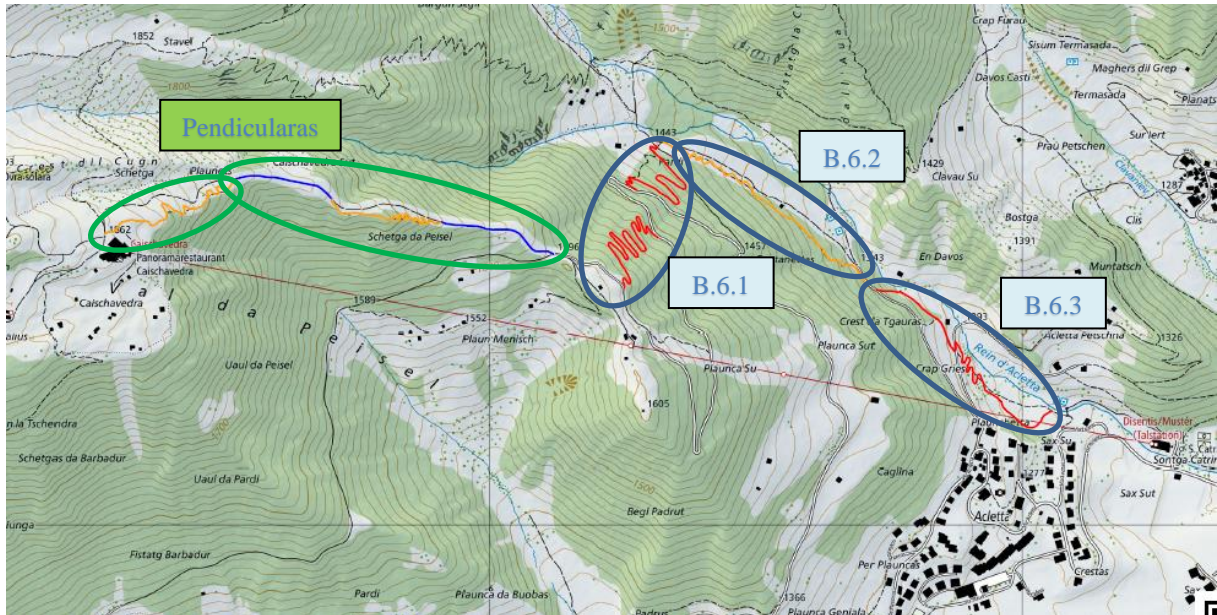
Quei trassé vegn risguardaus sco senda locala da bike che vegn denton publicada sulettamein sin plattafuormas localas e specificas da bike. Cheu setracta ei d'ina senda che vegn gia utilisada oz stediamein da bikers en cumbinaziun cun la senda Plaun Menisch.

B.6 Caischavedra Bike

Las Pendericas Mustér SA han inoltrau la damonda da baghegiar per la realisaziun dalla secunda etapa per la producziun tecnica da neiv che pertucca la pista a val Caischavedra - Sontga Catrina. En cumbinaziun cun quellas lavurs realiseschan ellas la descensiuon da bike entochen Plaun Menisch. Denton resta la descensiuon naven da Plaun Menisch sur Pardi (Val Acletta) a Sontga Catrina. Quei tschancun duei tenor las Pendericas vegnir realisaus entras in'otra interessenza. La publicaziun dalla senda sa succeder en duas etappas, numnadamein Caischavedra - Plaun Menisch e lu l'etappa Plaun Menisch - Sontga Catrina.

6. Concept communal da bike - cuosts

La definiziun da sura sendas ei vegnida accumpignada professionalmeins entras Remo Eberle incumbensau per damondas da bike. Remo Eberle ei era segidaus cun la realisaziun dalla signalisaziun dallas sendas da bike. El ei s'engaschaus sin palancau naziunal ed internaziunal per l'equipa Svizra da bike.

L'interpresa Trailworks ha preparau il concept da sanaziun e construcziun per nossa vischnaunca. Quell'interpresa ha era construì il Flowtrail a Caischavedra ed ei involvida ensemen cun in'interpresa da baghegiar cun las lavurs da construcziun e sanaziun a Tujetsch.

Las mesiras da construcziun tenor il concept da bike preveda suandonts cuosts:

Bike Labyrinth

Senda	tgei	cura	cuosts
A.1.1 Senda "Pauli" Caischavedra - Bostg	sanaziun	2022	frs. 73'020.60
A.1.2 Péz Plaun Grond Bostg	construcziun nova	2022	frs. 21'867.50
A.1.3 Mises dil Bostg - Prau Sura (Run Cunel)	sanaziun	2022	frs. 10'000.00
A.2 Bostg - Mises dil Bostg	sanaziun	2022	frs. 17'232.00
A.3 Vergera Bike	sanaziun	2022/23	frs. 26'106.50
Total		2022	frs. 148'226.60

Bike local

	Senda	tgei	cura	cuosts
B.1	Pardi - Crap Furau - Plaun Panazauns (Plaun Menisch Bike)	sanaziun	2023	frs. 44'717.05
B.2	Clavadias - Run Lutz (Cavorgia Bike)	sanaziun	2023	frs. 38'513.52
B.3	Laus Bike	sanaziun	2023	frs. 41'615.30
B.4	Fuortga - Val Mala - Turtengia (Plaun Menisch Bike e Tir Bike (E))	sanaziun	2022	frs. 18'817.35
B.5	Runfoppa Bike	---	---	frs. 0.00
B.6.1	Plaun Menisch - Pardi (Caischavedra Bike)	construcziun nova	2024	frs. 108'458.21
B.6.2	Pardi - Fontanetta (Caischavedra Bike)	sanaziun	2024	frs. 34'636.32
B.6.3	Fontanetta - Sontga Catrina (Caischavedra Bike)	construcziun nova adattaziuns	2024	frs. 37'544.22

Total		2022	frs. 18'817.35
--------------	--	-------------	-----------------------

Total		2023	frs. 124'845.87
--------------	--	-------------	------------------------

Total		2024	frs. 180'638.75
--------------	--	-------------	------------------------

Total	2022/2023/2024	frs. 472'528.57
--------------	-----------------------	------------------------

Tier sura summas setracta ei d'in schazetg da cuosts che sebase sin cefras d'experientscha. Aschinavon ch'il cussegl da vischnaunca sa s'accordar cul proceder proponiu, vegnan las interpresas da baghegiar envidadas da suttametter in'offerta. Las lavurs duein succeder en stretga collaboraziun cun l'interpresa Trailworks che dispona dallas enconuschientschas ed experientschas necessarias per exequir las lavurs sin quei sector.

7. Finanziaziun

Il project regional Gotthard Labyrinth sut il tetel PSG ei vegnius annunziaus al cantun sco project da PSG. Las contribuziuns succedan per la projectaziun e la survegionza. Mesiras constructivas da manteniment vegnan buca subvenziunadas. Al cantun ed al project PSG ei vegniu inoltrau ina damonda d'entscheiver anticipadamein cun las lavurs da construcziun.

Il plan da finanzas sur 10 onns preveda el program d'investiziun pils onns 2021 entochen 2024 per projects regionals e locals da bike la summa da frs. 395'000.--. Sper las investiziuns en construcziun e sanaziun vegnan ils cuosts annuals pil manteniment dallas sendas da bike a s'augmentar.

8. Presentaziun dils products, mieds publics ed incarica

Las sendas ufficialas vegnan presentadas sil purtader digital da SchweizMobil. Ella scena da bike, nua ch'ins sefutra magari da signalisaziuns e marcaziuns ufficialas, existan differents purtaders digitals. Per la vischnaunca resta denton il purtader digital da SchweizMobil il purtader indicativ era per sendas da bike. Leu nua ch'il cantun renconuscha buca rutas localas valan per las sendas da bike las indicaziuns el plan general d'avertura. Tuts products dil traffic plaun ston vegnir coordinai cun la partiziun per traffic plaun digl uffeci cantunal da construcziun bassa e cun l'Associaziun grischuna per sendas. Quella coordinaziun ei necessaria per che las sendas vegnien insumma risguardadas sin la plattafuorma da SchweizMobil.

Buca tuttas sendas da bike (Tir Bike, Runfoppa Bike) vegnan risguardadas dil cantun resp. sin la plattafuorma svizra. Ei ha duvrau dabia perseveronza d'iniziar che las ulteriuras sendas da bike vegnien la finfinala risguardadas. Sura sendas da bike, cun excepziun dil Caischavedra Bike, ein tuttas vegnidadas signalisadas igl onn 2021. Ussa setracta ei da metter quellas sendas en in tal stan, ch'ellas satisfetschien als basegns dils utilisaders. Cuntrari ad auters cantuns promova il cantun Grischun il diever vicendeivel dallas sendas entras velocipedists e viandonts sut il tetel "convivenza". A vosta dil diever carschent davart dils velocipedists basegna ei consequentamein mesiras da manteniment correspundentas.

9. Ponderaziuns finalas e finamiras

Il project da bike ha mussau ch'ina stretga collaboraziun cun las Penderas Mustér SA e specialmein cun la vischnaunca da Tujetsch ei pusseivla, sche tuts partenaris persequiteschan las medemas finamiras. La finamira duei esser da contonscher ina destinaziun cun ina purschida da stad attractiva e multifara. Cun ina stretga collaboraziun eis ei pusseivel da contonscher quella finamira. La vischnaunca da Tujetsch ha gia decidiu igl onn 2021 in credit per l'emprema etappa da bike ella dimensiun da frs. 330'000.-- e gia entschiet cun la realisaziun dil concept da bike. La vischnaunca da Mustér sa suandar a quei exempel. Las Penderas Mustér SA han realisau il 2020 sin atgna iniziativa il Skillspark a Sax Su ed igl onn 2021 il Flowtrail a Caischavedra. Ulteriuramein han las Penderas inoltrau la damonda da baghegiar per la realisaziun dalla secunda etappa d'ennevar che cumpeglia il trassé naven da Caischavedra a Sontga Catrina. E sco ulteriur punct prevedan las Penderas d'augmentar la purschida a Caischavedra cun la realisaziun d'ina scursalera (Rodelbahn). Entras las investiziuns en las sendas sa la vischnaunca da Mustér promover il sport da bike e contribuir ad ina miglior dall'infrastructura dallas sendas existentas. Las investiziuns previdas vegnan denter auter era dabien als pedunzs, cunzun leu nua che pedunzs e velocipedists percuoran ils medems trassés.

10. Proposta

Sin fundament dallas ponderaziuns suramenziunadas

propo

la suprastanza communal al cussegl da vischnaunca:

1. d'aprobar il concept communal da bike per la realisaziun dallas sendas da bike;
2. da conceder per quei concept in credit net da frs. 475'000.00 pils onns 2021-2024 cun suttametter quei conclus el senn digl art. 21 lit. c dalla constituziun communal al referendum facultativ.

Suprastanza communal Disentis/Mustér
Il president:

René Epp

Il canzlist:

Andri Hendry

Disentis/Mustér, ils 7 da fevrer 2022